

Ministerul Educației al Republicii Moldova

Proiect

Propunere de politică publică
Reconceptualizarea învățământului liceal

Chișinău 2015

Cuprins

Context	3
Problema	3
Irelevanța	3
Lipsa de efectivitate	8
Ineficiența.....	9
Cauzele problemei	10
Imperfecțiunea curriculei.....	10
Disproporționalitatea rețelei de licee	11
Lipsa cadrelor didactice și manageriale calificate	14
Lipsa bazei tehnico-materiale adecvate.....	19
Efectele problemei	20
Elevii din învățământul liceal nu-și valorifică în volum deplin capacitățile.....	20
Sistemul actual de învățământ liceal încurajează mistificările	21
Învățământul liceal nu este unul atractiv și motivant.....	21
Competențele absolvenților de liceu sunt sub nivelul așteptărilor învățământului superior	22
Obiectivele politicii	22
Indicatori de realizare a obiectivelor politicii	22
Curricula ca factor-cheie în reformarea învățământului liceal.....	23
Opțiuni de soluționare	23
Opțiunea 0: Status quo	23
Opțiunea 1: Integrarea disciplinelor școlare	25
Opțiunea 2: Organizarea disciplinelor școlare după funcția de pregătire	26
Rezultatele consultărilor publice	29
Opțiunea recomandată.....	30
Anexă. Lista activităților de consultare publică a opțiunilor de politică.....	31

Context

Conform Art. 20 al Legii învățământului, în vigoare în perioada 1995-2014, misiunea învățământului general consta în pregătirea teoretică fundamentală și formarea unei ample culturi generale, necesare pentru continuarea studiilor în învățământul superior, mediu de specialitate sau în instituții de învățământ secundar profesional.

Începând cu 23 noiembrie 2014, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod al Educației, misiunea învățământului liceal a fost concretizată. Astfel, conform Art. 30 al Codului Educației, misiunea învățământului liceal constă în dezvoltarea la elevi a competențelor definite prin Curriculumul național și consilierea lor în alegerea traseului educațional sau profesional individual către învățământul superior sau învățământul profesional tehnic postsecundar nonterțiar, în funcție de potențial, vocație și performanțe. Totuși, în linii mari, în Codul Educației a fost păstrată structura anterioară a învățământului liceal, care se va fi organizat în filierele (a) teoretică, cu profilurile umanist și real și (b) vocațională, cu profilurile de arte, de sport, teologic, militar. De asemenea, Guvernul poate decide, la propunerea Ministerului Educației, și organizarea altor profiluri.

În anul de studii 2013/2014 în Republica Moldova activau 1349 instituții de învățământ primar și secundar general, din care 112 școli primare (8,3%), 771 de gimnazii (57,2%) și 466 de licee (34,5%). Din cele 466 de licee, 448 erau de stat și 18 private. În licee își făceau studiile circa 219,3 mii de elevi, din care 46,6 mii (21,2%) în clasele liceale¹.

În aspect teritorial, majoritatea elevilor din clasele liceale – circa 32,3 mii (69,3%) învățau în liceele din localitățile urbane, iar 14,3 mii de elevi (30,7%) – în liceele din localitățile rurale.

Conform Legii învățământului, până în anul de studii 2014/2015 elevii din clasele liceale puteau urma unul din profilurile real, umanist, sportiv, de arte și tehnologic. Majoritatea absolută a elevilor din licee au urmat profilurile umanist și real, ponderea candidaților la examenul de bacalaureat din anul 2014 fiind de 52,54% la profilul real; 43,14% la profilul umanist; 2,08% la profilul arte; 1,16% la profilul sport și 1,07% la profilul tehnologic².

Deși, inițial, învățământul liceal a fost conceput ca unul ce pregătește absolvenții pentru continuarea studiilor în instituțiile de învățământ superior, în anii 2000-2014 el a devenit, de facto, unul în masă. Așa cum funcționează în prezent, învățământul liceal realizează mai mult misiunea de protecție socială a elevilor și a cadrelor didactice și, mai puțin, cea de învățare.

Problema

Învățământului liceal din Republica Moldova este irelevant, neefectiv și ineficient.

Irelevanța

Conform mai multor studii sociologice, învățământul în ansamblu nu corespunde în deplină măsură atât așteptărilor absolvenților instituțiilor de învățământ, inclusiv și ai liceelor, cât și necesităților pieții muncii.

¹ Educația în Republica Moldova 2013/2014. Biroul Național de Statistică, 2014.

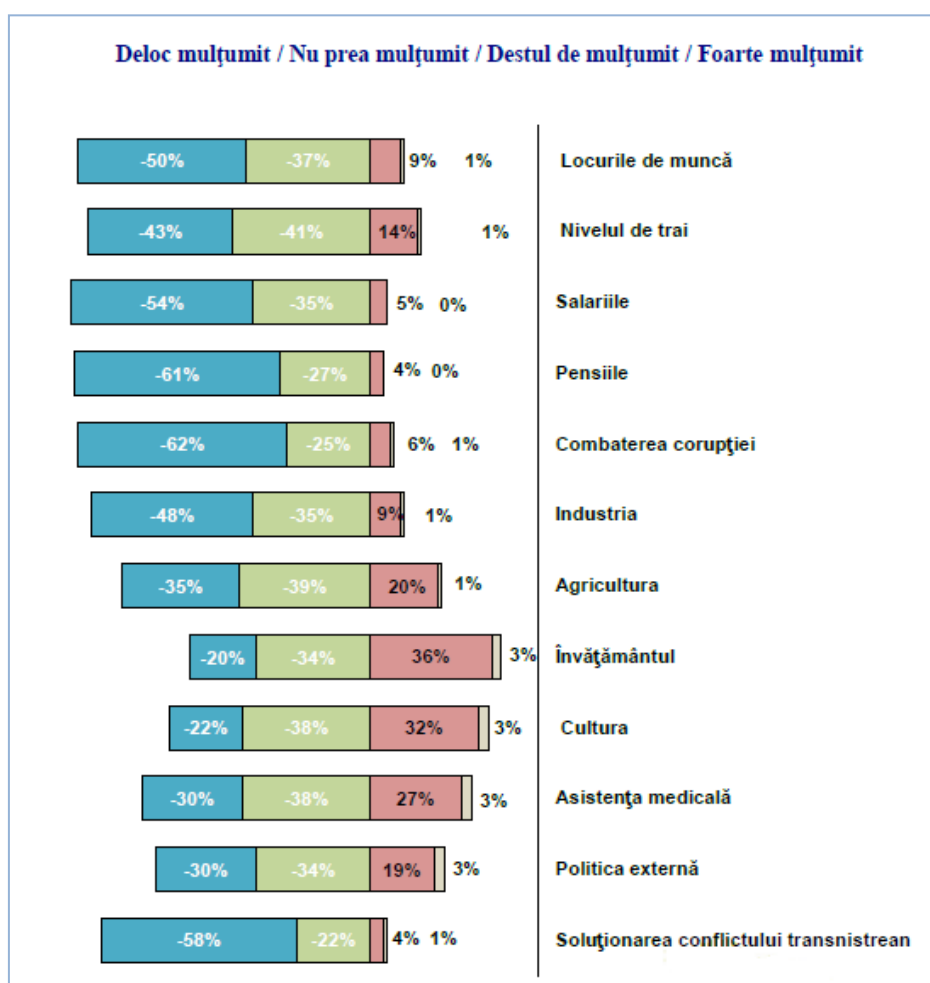
² Examene și Evaluări Naționale 2014. Agenția de Asigurare a Calității, 2014.

Astfel, deși învățământul reprezintă domeniul cu cel mai înalt grad de satisfacție a cetățenilor de activitatea conducerii țării, ponderea celor care se declară mulțumiți sau foarte mulțumiți fiind de circa 39%, majoritatea din ei, mai exact, circa 54%, se declară nu prea sau chiar deloc mulțumiți.

În ansamblu pe țară, de educația pe care o primesc copiii la școală se declară mulțumiți și foarte mulțumiți circa 54%, pe când restul respondenților, circa 46%, se declară nu prea sau chiar deloc mulțumiți.

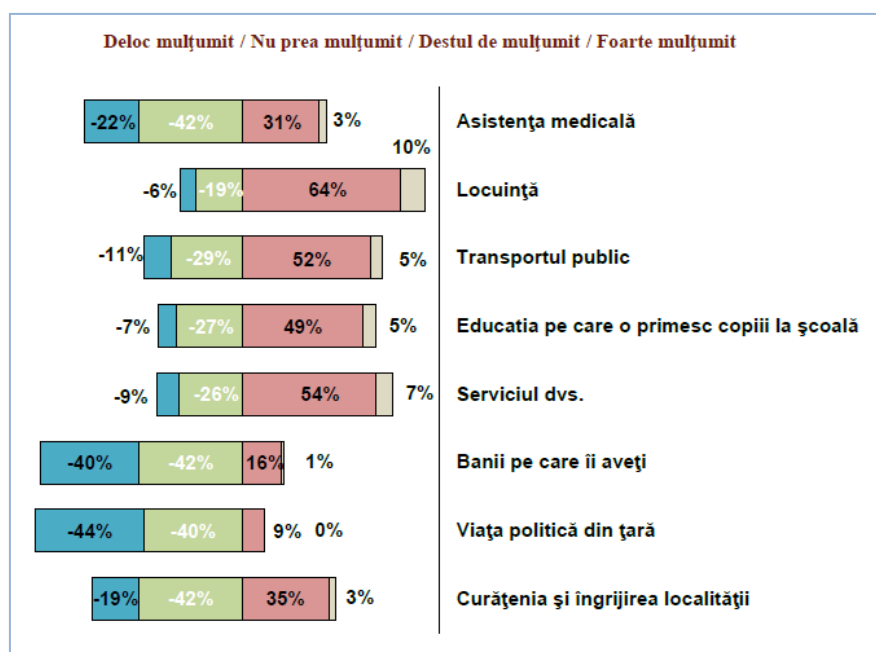
Prin urmare, circa 50% din cetățenii țării nu sunt mulțumiți de starea de fapt din domeniul educației, cauzele nemulțumirilor fiind atât de ordin obiectiv, cât și de ordin subiectiv.

Figura 1. Nivelul de satisfacție a cetățenilor de ceea ce face conducerea țării în diferite domenii

Sursa: Barometrul opiniei publice (octombrie-noiembrie 2014). Institutul de Politici Publice, 2014

Figura 2. Nivelul de satisfacție a cetățenilor de educația pe care copiii o primesc la școală

Sursa: Barometrul opiniei publice (octombrie-noiembrie 2014). Institutul de Politici Publice, 2014

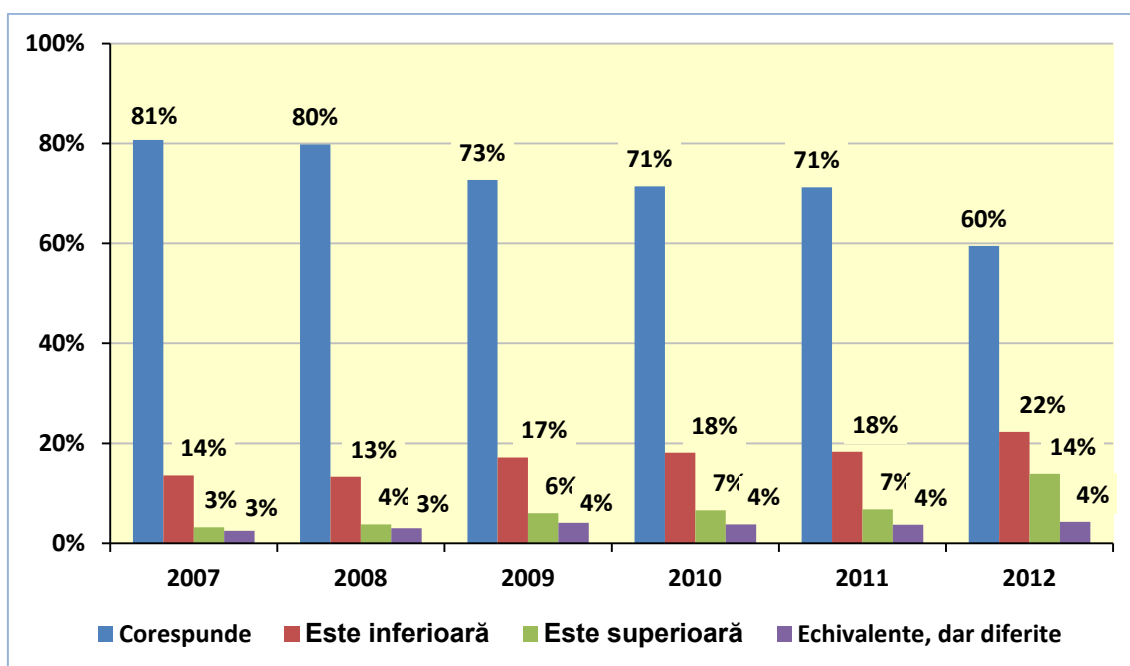
Conform rezultatelor studiilor sociologice calitative realizate în anii 2012-2014, elevii și părinții se declară nemulțumiți de faptul că cunoștințele achiziționate în licee nu le sunt de un real folos în viață³. Totodată, conform estimărilor cadrelor didactice din universități, circa 50% din absolvenții de licee nu au cunoștințele și abilitățile necesare pentru ași continua studiile în învățământul superior⁴.

Din perspectiva pieții muncii, gradul de relevanță a sistemului educațional se caracterizează prin măsura în care ocupația corespunde nivelului de studii ale persoanelor angajate. Analiza datelor statistice privind corespunderea ocupației cu nivelul de pregătire a persoanelor ocupate relevă faptul că sistemul educațional devine tot mai puțin receptiv la necesitățile pieții muncii. Astfel, dacă în anul 2007 ponderea persoanelor ocupația cărora corespundea cu domeniul de pregătire era de 80,7%, în anul 2012 această pondere era de doar 59,5%, atestându-se o scădere cu 21,2 puncte procentuale. Totodată a crescut ponderea persoanelor ocupația cărora era inferioară (de la 13,6% la 22,3%) și a celor ocupația cărora era superioară nivelului de pregătire (de la 3,2% la 13,9%).

³ Percepția reformelor și a principalelor probleme din învățământul general. Studiu sociologic calitativ. Institutul de Politici Publice, 2014.

⁴ Opiniile, atitudinile și percepțiile actorilor sociali cu referire la organizarea și desfășurarea obiectivă, transparentă și credibilă a examenelor de bacalaureat. Studiu sociologic. Magenta Consulting, 2013.

Figura 3. Corespunderea ocupației persoanelor ocupate cu domeniul de pregătire

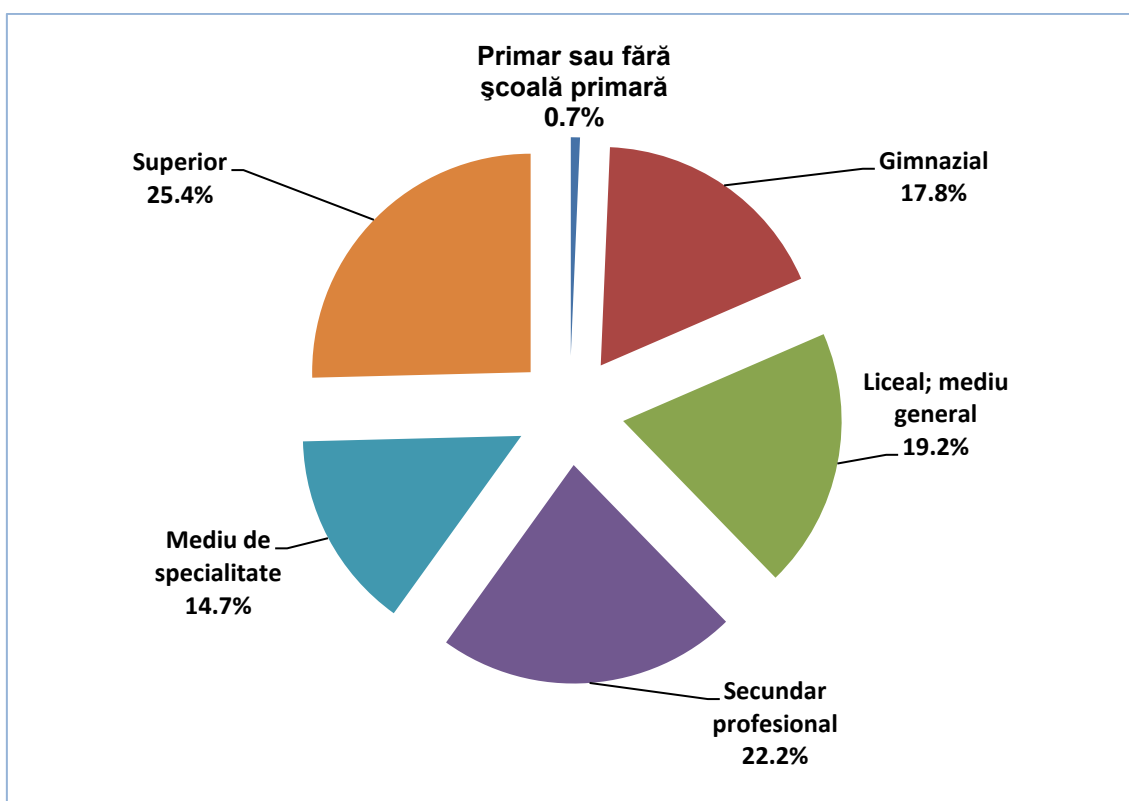

Sursa: Forța de muncă în Republica Moldova. Ocupare și șomaj. Biroul Național de Statistică, 2014

Evident, necorespunderile dintre nivelul de studii și ocupațiile persoanelor angajate sunt cauzate și de lacunele în orientarea profesională a adolescenților, care, deși optează pentru studii liceale, greșesc fie în alegerea profilului de liceu, fie în alegerea specialității pe care o vor urma în învățământul superior.

Mai mult ca atât, după absolvirea învățământului liceal, misiunea căruia constă, în general, în pregătirea pentru a urma studiile de instruire profesională în învățământul superior, o parte semnificativă din absolvenții de liceu optează pentru angajarea în câmpul muncii. Conform datelor statistice, circa 19% din populația ocupată are studii liceale sau medii generale.

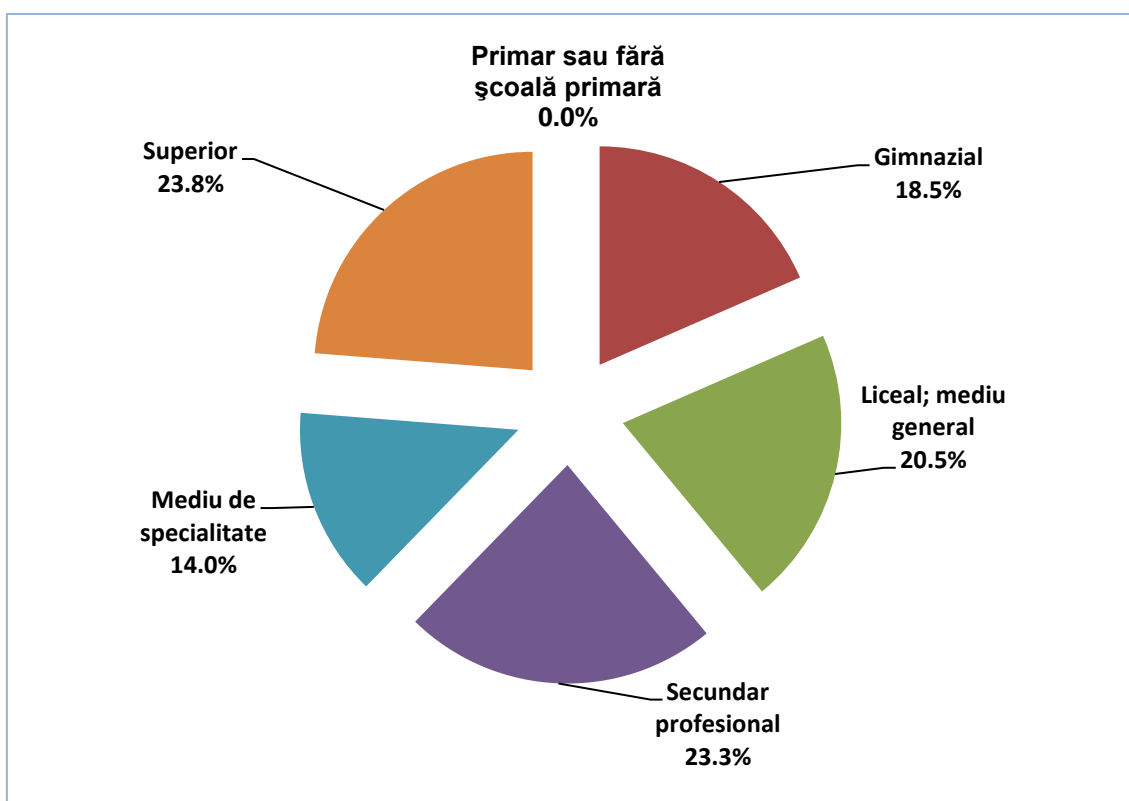
Figura 4. Structura populației ocupate după nivelul de studii, anul 2013

Sursa: Forța de muncă în Republica Moldova. Ocupare și șomaj. Biroul Național de Statistică, 2014

Neavând o pregătire profesională, absolvenții de liceu, care decid să se angajeze în câmpul muncii, sunt supuși unui risc mai mare de șomaj. Astfel, din datele statistice ale Studiului sociologic "Ancheta forței de muncă" rezultă că circa 20,5% din șomerii sunt cei cu studii liceale sau medii generale.

Figura 5. Structura șomajului BIM după nivelul de instruire, anul 2013

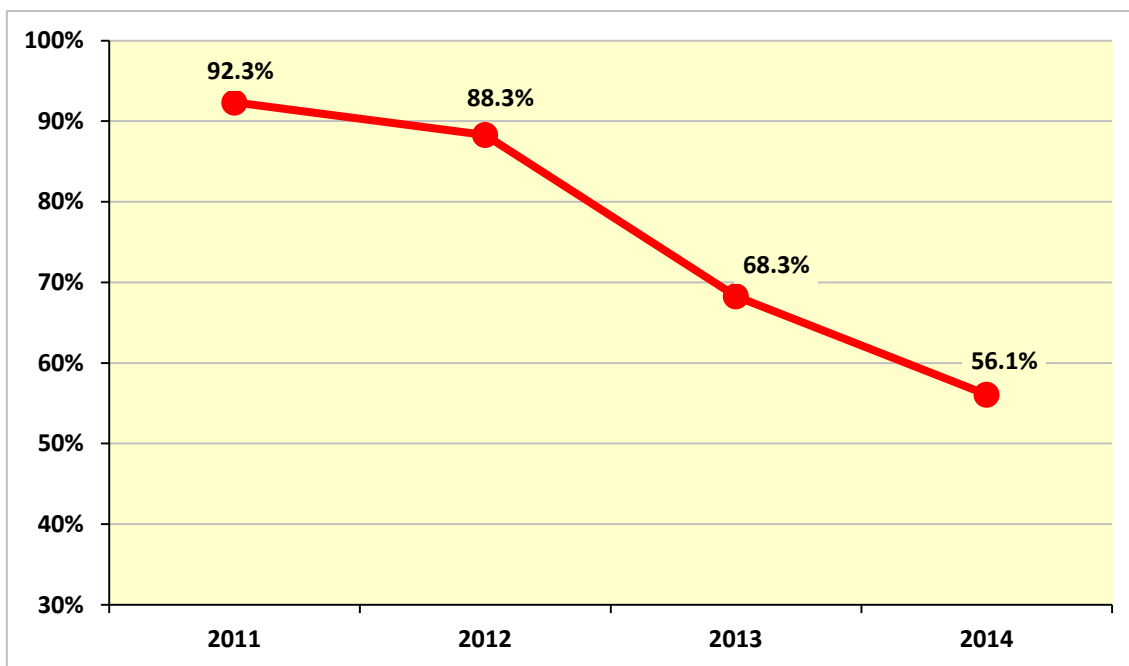
Sursa: Forța de muncă în Republica Moldova. Ocupare și șomaj. Biroul Național de Statistică, 2014

Lipsa de efectivitate

Capacitatea învățământului liceal de a produce efectul scontat – pregătirea unor absolvenți ce sunt capabili să susțină examenul național de certificare –, se măsoară, în primul rând, prin rata de promovare a examenului de bacalaureat. Deși pe parcursul a mai multor ani acest indicator avea valori foarte bune, odată cu introducerea, începând cu anul 2013, a metodelor obiective și relevante de evaluare finală, s-a descoperit că examenele din anii precedenți erau în mare măsură fraudate.

Astfel, în anul 2012 rata de promovare a fost de 88,3%, iar imediat după introducerea noii metodologii de evaluare, ea a scăzut cu 20 de puncte procentuale, coborându-se la 68,3%. Scăderea ratei de promovare a examenului de bacalaureat a continuat și în anul 2014, valoarea ei coborând la 56,1%.

Figura 6. Rata de promovare a examenului de bacalaureat

Sursa: Examenе și Evaluări Naționale 2014. Agenția de Asigurare a Calității, 2014

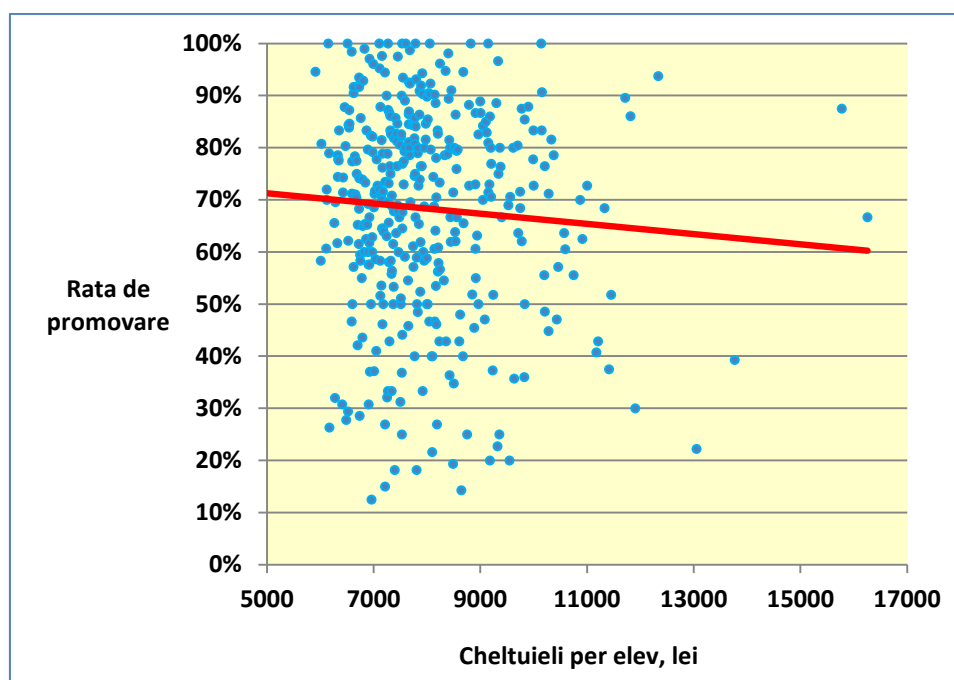
Faptul că circa 44% de absolvenți ai învățământului liceal nu sunt în stare să promoveze examenul de bacalaureat arată în mod explicit lipsa de efectivitate a acestui ciclu de învățământ general, așa cum este el constituit în prezent.

Ineficiența

Un sistem de învățământ este eficient doar atunci când creșterea resurselor financiare alocate este urmată de îmbunătățirea rezultatelor învățării.

În cazul învățământului liceal din Republica Moldova, la nivel de instituții, creșterea cheltuielilor per elev nu duce în mod neapărat la creșterea ratei de promovare a examenelor de bacalaureat. Există licee pentru care cheltuielile per elev sunt de două ori mai mari decât media pe țară, iar rata de promovare, este mai mică, tot de două ori. În termeni de tendințe statistice se poate afirma că în cazul liceelor cu cheltuieli per elev de 2-3 ori mai mari decât media pe țară, rata de promovare este mai mică cu circa 10 puncte procentuale.

Figura 7. Distribuția liceelor după rata de promovare a examenului de bacalaureat (2013/2014) și cheltuielile pe elev (2013)

Sursa: Ministerul Educației și Ministerul Finanțelor, 2014

Cauzele problemei

Imperfecțiunea curriculei

Curricula este inflexibilă și supraîncărcată. Elevii nu au posibilitatea să se aprofundeze în domeniile pe care îi interesează.

Ponderea orelor opționale este foarte joasă, în multe cazuri ele sunt impuse elevului. Foarte des orele opționale sunt transformate în simple anexe la disciplinele de bază. Deseori, chiar și puținele ore opționale (1-2 ore din cele 29-33 pe săptămână) sunt în mod administrativ reorientate pentru disciplinele sau temele impuse de autoritățile centrale sau raionale și municipale.

Curricula nu servește ca bază pentru crearea și funcționarea unui sistem efectiv de orientare școlară și profesională, candidații la studiile liceale și liceenii nu văd rolul studiilor liceale pentru viitorul lor traseu profesional.

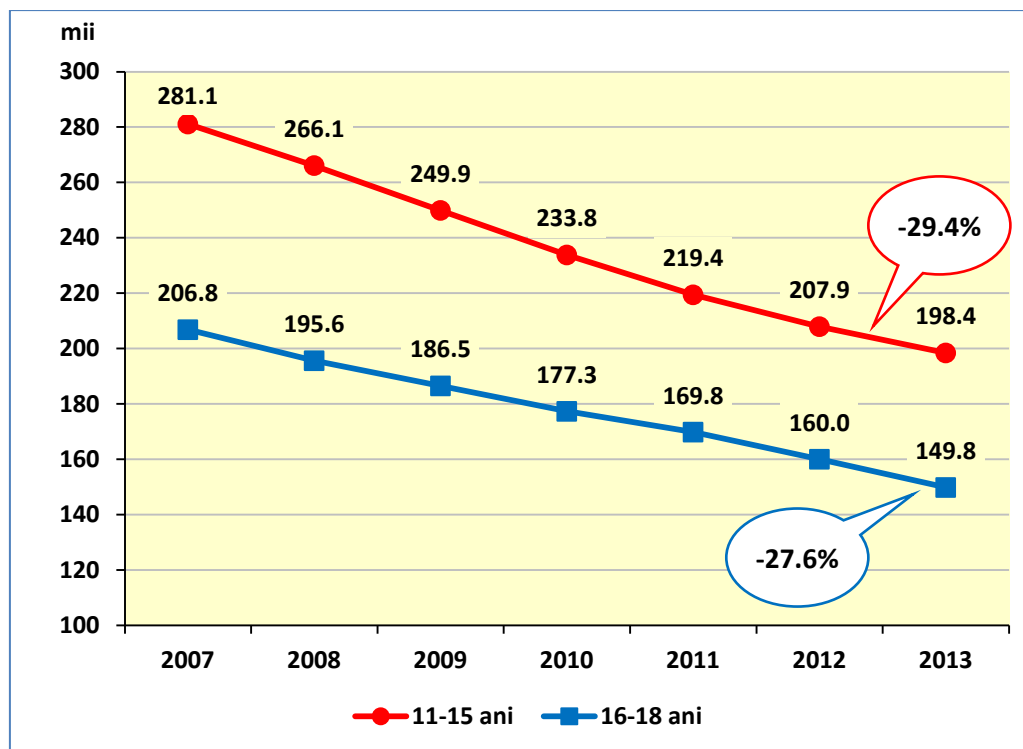
Metodele de predare au rămas în mare parte cele de secolul trecut (tabla, creta, manualul scris, caietul pre-tipărit de sarcini cu șabloane re rezolvări), nu există o abordare sistemică în implementarea noilor mijloace de instruire (manuale electronice, table interactive, softuri educaționale, rețele de virtuale de cooperare).

Curricula actuală se caracterizează printr-o fragmentare excesivă a domeniilor de cunoaștere, elevul fiind obligat să studieze circa 11-13 discipline obligatorii. Persistă tendințele de a introduce a unor discipline școlare noi, care nu au o legătură directă cu domeniile cunoașterii, fiind orientate mai mult spre dezvoltarea unor dexterități de moment, decât spre pregătirea fundamentală a liceenilor.

Disproporționalitatea rețelei de licee

Pe parcursul anilor 2007-2013 numărul copiilor de vârstă gimnazială și liceală a fost în scădere continuă. Astfel, numărul copiilor de vârstă gimnazială a scăzut de la 281,1 mii până la 198,4 mii (-29,4%), iar cel al copiilor de vârstă liceală – de la 206 mii până la 149,8 mii (-27,6%). Această scădere nu a fost urmată însă de racordarea rețelei de licee la schimbările demografice în cauză.

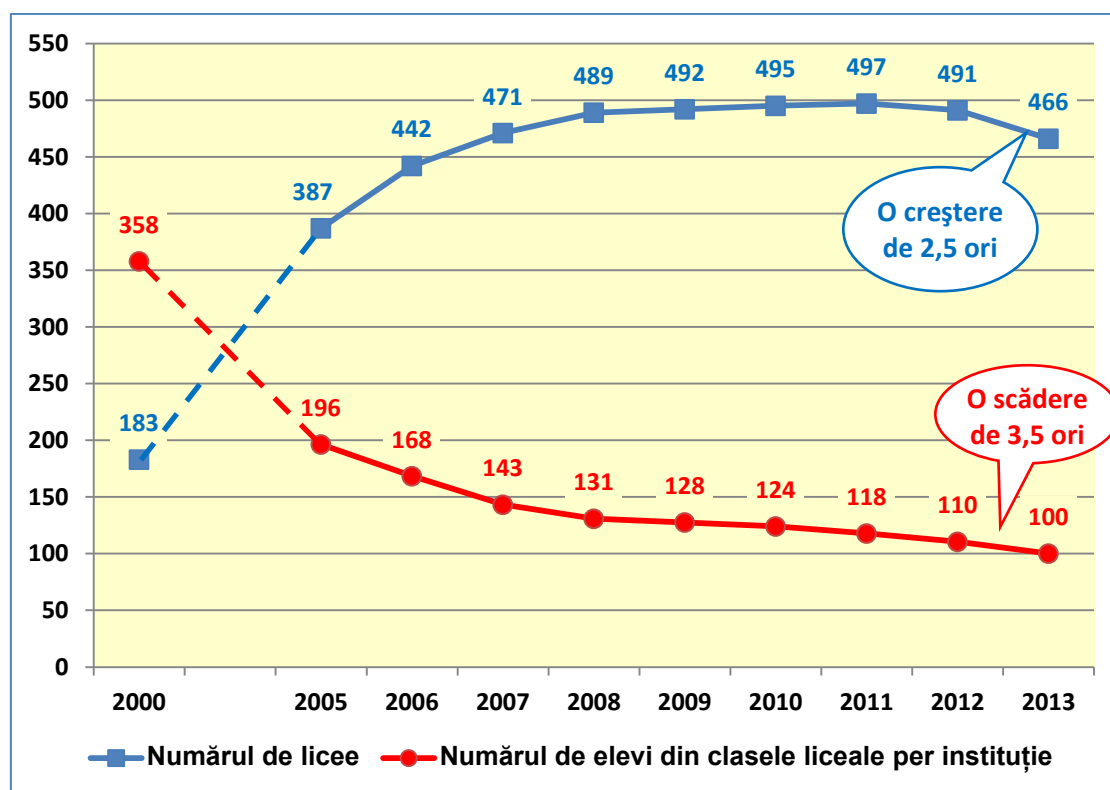
Figura 8. Evoluția numărului de copii de vârstă gimnazială și liceală

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2014

Pe parcursul anilor 2000-2013, în ansamblu pe țară, numărul liceelor a crescut aproape de 2,5 ori, de la 183 până la 466 de instituții. Această creștere a fost mult mai pronunțată în mediul rural – de aproape 5 ori, comparativ cu o creștere de aproape 2 ori în mediul urban. Accentuăm faptul că creșterea numărului de licee a avut loc pe fundalul unei scăderi semnificative a numărului de absolvenți ai ciclului gimnazial de învățământ, fapt ce a dus la anularea de facto a concursurilor de admitere în licee, în special, în localitățile rurale și orașele mici.

Figura 9. Evoluția numărului de licee și a numărului de liceeni per instituție

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2014

Numărul de elevi din clasele liceale per instituție de învățământ a scăzut de 3,5 ori, de la 358 în anul 2000, până la 100 în anul 2013, majoritatea liceelor adunând cu greu candidații la studii.

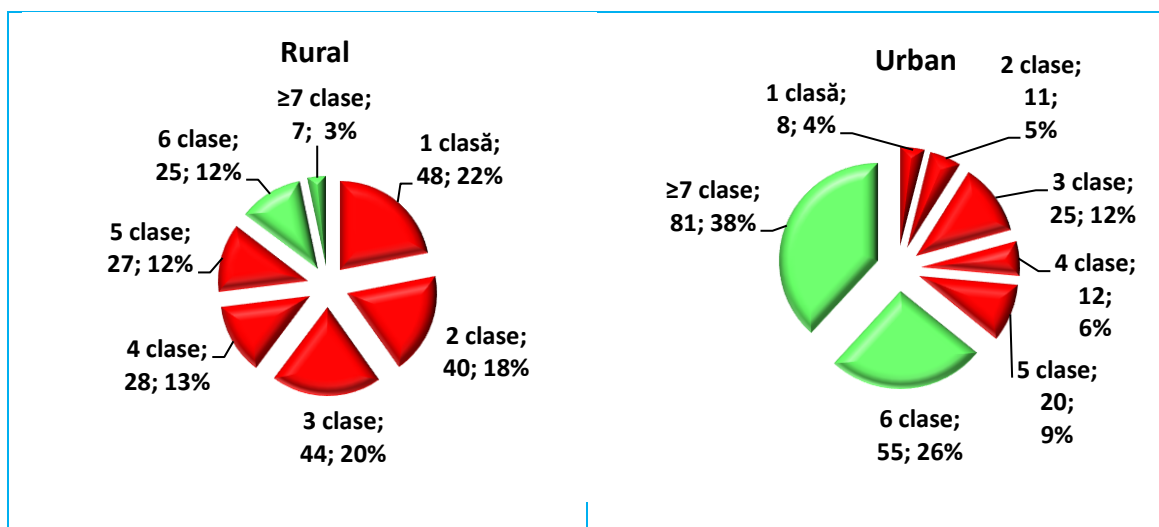
Pentru a completa clasele și a păstra locurile de muncă ale cadrelor didactice și manageriale, instituțiile de învățământ formează clase liceale și admit la studii toți doritorii, indiferent de nivelul lor inițial de pregătire. În procesul formării rețelei de licee au fost încălcate recomandările și reglementările referitoare la necesitatea creării a cel puțin câte o clasă la fiecare profil și la numărul minim de elevi în clasă.

Astfel, deși reglementările în vigoare din perioada respectivă stipulau că un liceu trebuie să aibă câte cel puțin două clase pentru fiecare nivel de instruire (una la profilul real, alta la cel umanist), iar numărul de elevi per clasă să nu fie mai mic de 25 de elevi în instituțiile rurale și 30 de elevi în cele urbane, aceste stipulări nu au fost respectate. În consecință, în foarte multe instituții elevii nu au posibilitatea să-și aleagă profilul dorit și, ceea ce este cu mult mai grav, unele clase nici nu au un profil bine definit, instituțiile în cauză încercând din proprie inițiativă să "mixeze" profilurile real și umanist într-o singură clasă.

În mediul rural, doar 32 din cele 219 licee au câte cel puțin două clase, una cu profil real și alta cu profil umanist, la fiecare nivel de studii. În mediul rural ponderea liceelor ce nu asigură studii la ambele profiluri este de circa 85%.

În mediul urban situația este relativ mai bună, însă, datorită, în principal, orașelor mari – Chișinău și Bălți. Totuși, chiar și în orașe, 76 din cele 212 de licee nu au câte două clase liceale la fiecare nivel de clasă, ponderea liceelor orașenești incomplete fiind de circa 36%.

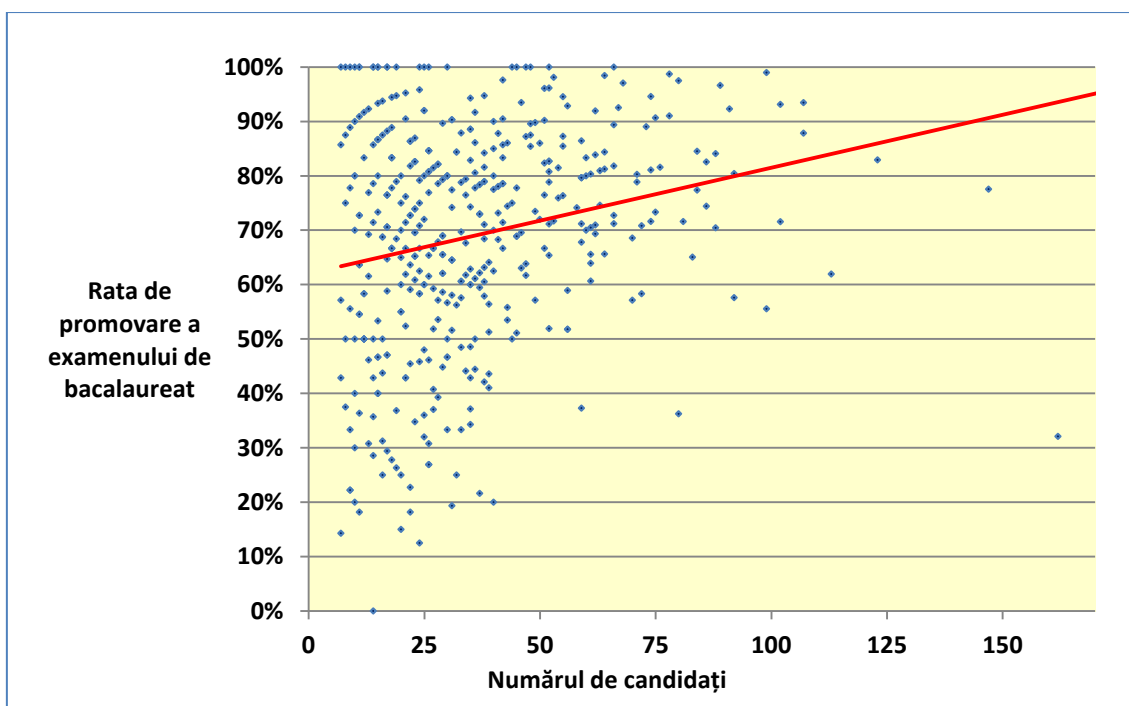
Figura 10. Distribuția liceelor după numărul de clase liceale (10-12), 2013

Sursa: Sistemul de cartografiere al Ministerului Educației, 2013

Posibilitățile limitate de ași alege profilul dorit și numărul mic de elevi în liceu au drept consecință scăderea rezultatelor învățării. Astfel, în cazul liceelor cu puțini elevi, șansele că un elev va promova examenul de bacalaureat sau, în caz de promovare, va lua o notă mai bună, sunt mai mici decât în cazul liceelor cu un număr mai mare de elevi.

Figura 11. Distribuția liceelor după rata de promovare a examenului de bacalaureat și numărul de candidați, 2014

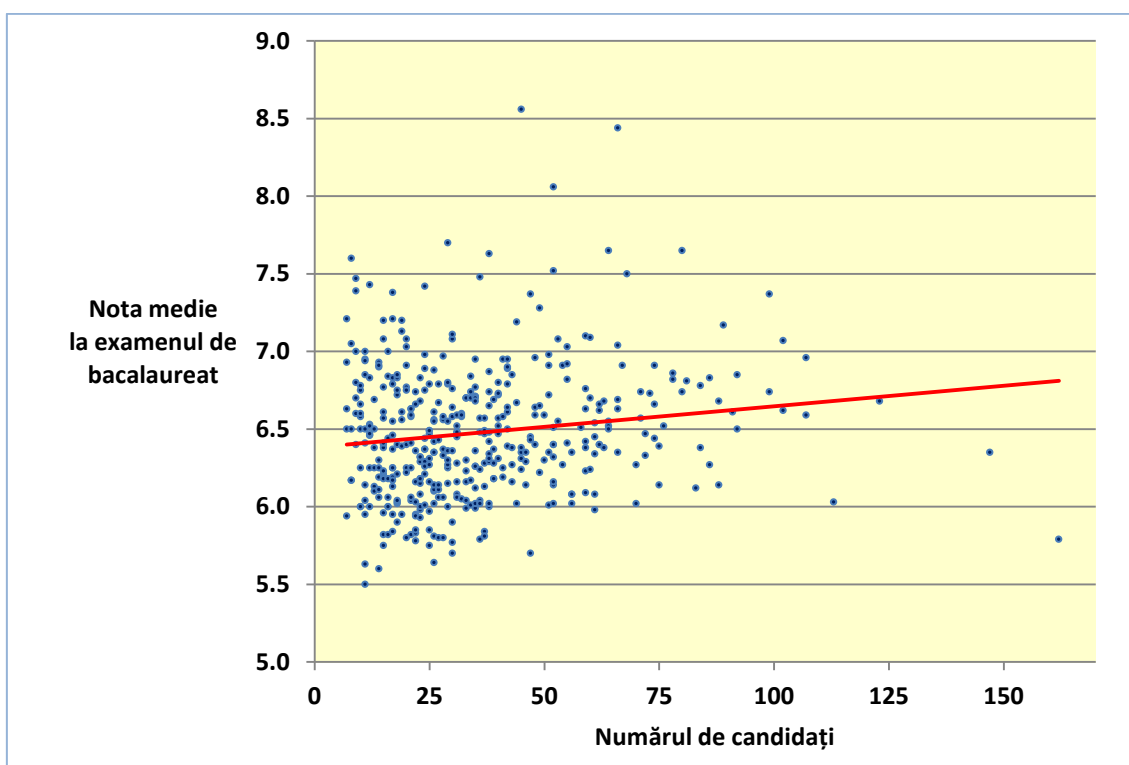

Sursa: Agenția de Asigurare a Calității, 2014

În termeni statistici, șansele unui elev dintr-un liceu mic de a promova examenul de bacalaureat sunt cu circa 30 de puncte procentuale mai mici decât șansele unui elev dintr-un liceu mare.

Aceiași legitate se atestă și în cazul notelor la examenul de bacalaureat. Conform tendințelor statistice, notele elevilor din liceele mici sunt cu circa 0,5 puncte mai joase decât notele elevilor din liceele mari.

Figura 12. Distribuția liceelor după nota medie la examenul de bacalaureat și numărul de candidați, 2014

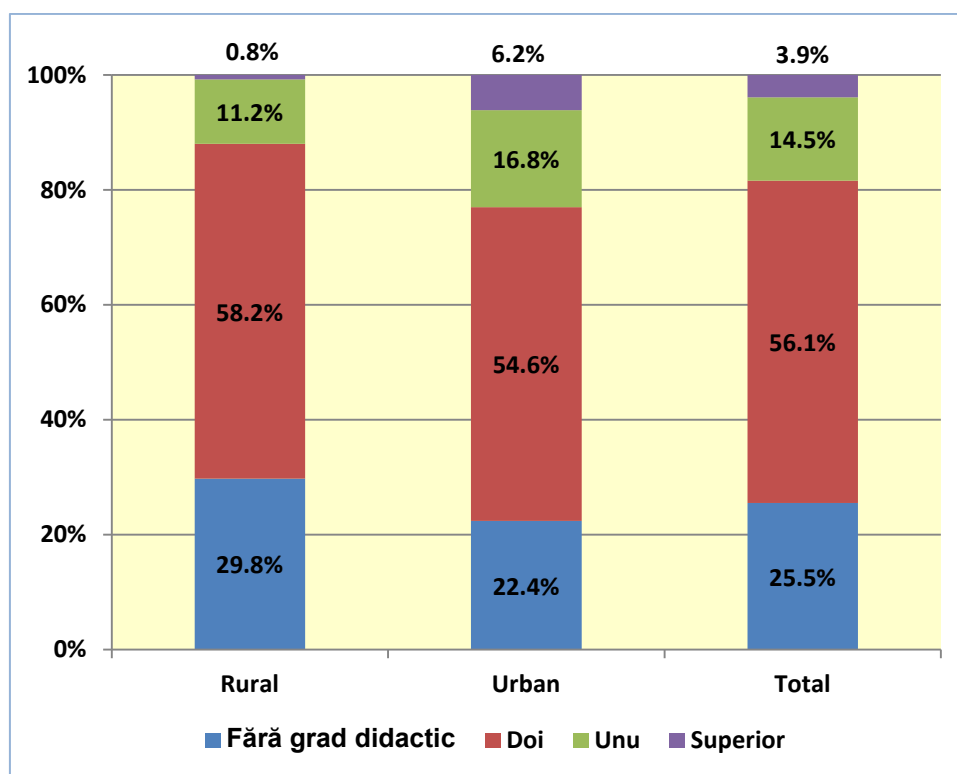
Sursa: Agenția de Asigurare a Calității, 2014

Lipsa cadrelor didactice și manageriale calificate

De facto, creșterea semnificativă a numărului de licee s-a făcut prin reorganizarea în mod mecanic a fostelor școli medii, fără ca cadrele didactice și cele manageriale să urmeze formări continue adecvate. În consecință, liceele, în special cele din mediul rural, duc o lipsă acută de profesori, nivelul de calificare al cărora ar corespunde exigențelor acestui ciclu de învățământ general.

În lipsa unor reglementări explicite, care ar obliga cadrele didactice să-și confirme nu doar gradul, dar și postul ocupat în cadrul instituției de învățământ, foarte mulți angajați se limitează doar la obținerea sau confirmarea celui mai inferior grad – gradul didactic doi, fără a mai depune mari eforturi pentru avansarea ulterioară. Accentuăm faptul, că obținerea sau confirmarea acestui grad se face, de facto, nemijlocit în colectivele pedagogice, fără intervenții mobilizatoare din parte actorilor de evaluare externă.

Figura 13. Distribuția cadrelor didactice din licee după gradul didactic deținut și mediul de reședință, 2013

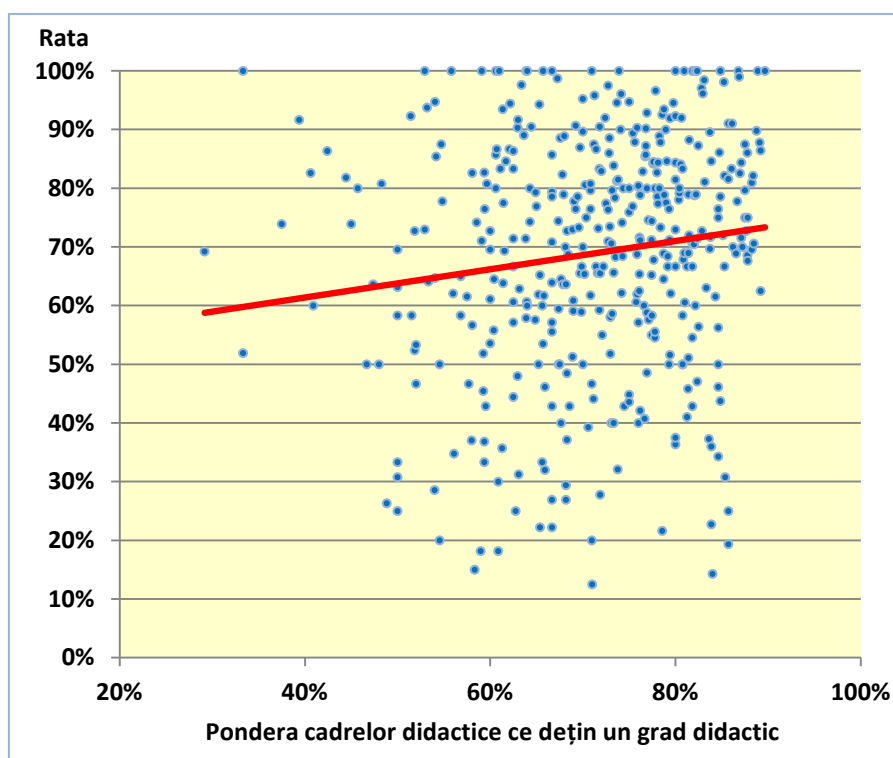

Sursa: Sistemul de cartografiere al Ministerului Educației, 2013

Astfel, în ansamblu pe liceele din țară, 25,5% din cadrele didactice nu dețin nici un grad didactic, iar 56,1% din ele au doar gradul didactic doi. Gradul didactic unu este deținut doar de 14,5% din cadrele didactice din licee, iar cel superior – de 3,9% din ele. Accentuăm faptul, că cadrele didactice cu grad didactic superior sunt concentrate în liceele din orașe (6,2%), ponderea celor cu grad superior din liceele urbane fiind de aproape 8 ori mai mică (0,8%).

Nivelul de calificare al cadrelor didactice influențează în mod semnificativ rezultatele învățării, ratele de promovare și notele la examenul de bacalaureat fiind mai bune în cazul liceelor cu mai multe cadre didactice ce dețin gradele didactice.

Figura 14. Distribuția liceelor după rata de promovare a examenului de bacalaureat și gradele didactice ale cadrelor didactice, 2014

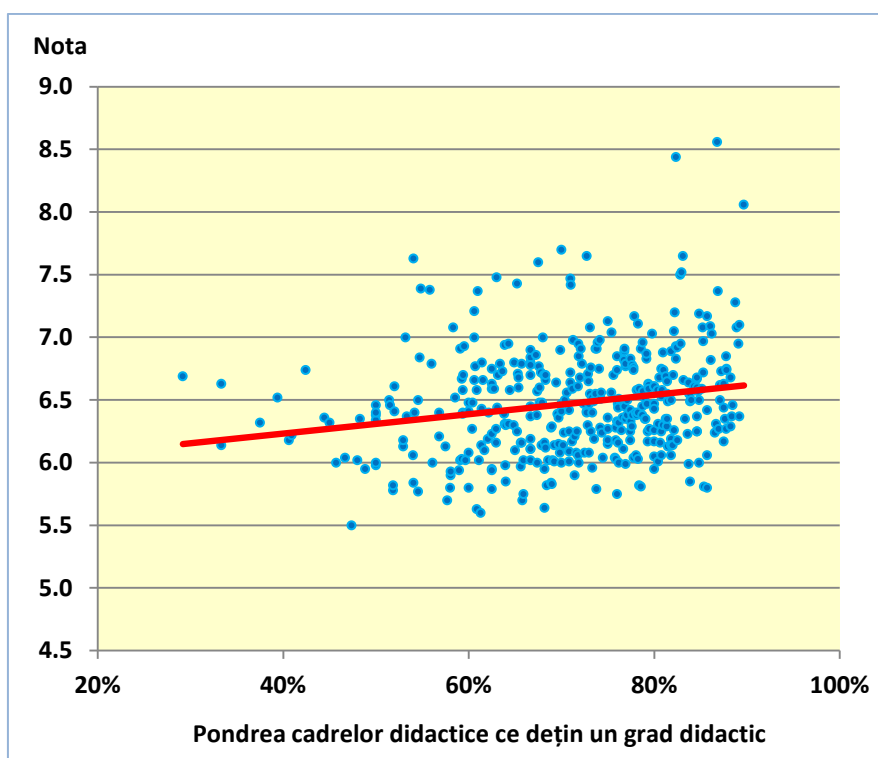

Sursa: Agenția de Asigurare a Calității (2014) și Sistemul de cartografiere al Ministerului Educației (2013)

În termeni statistici, în liceele în care ponderea cadrelor didactice ce dețin un grad didactic este mai mare cu 10 puncte procentuale, șansele elevului de a promova examenele de bacalaureat sunt mai mari cu 5 puncte procentuale.

O legitate similară se atestă și în cazul notelor la examenele de bacalaureat, liceelor în care ponderea cadrelor didactice ce dețin un grad didactic este mai mare cu 10 puncte procentuale corespunzându-le, la examenele de bacalaureat, în termeni statistici, și note mai mari cu circa 0,2 puncte.

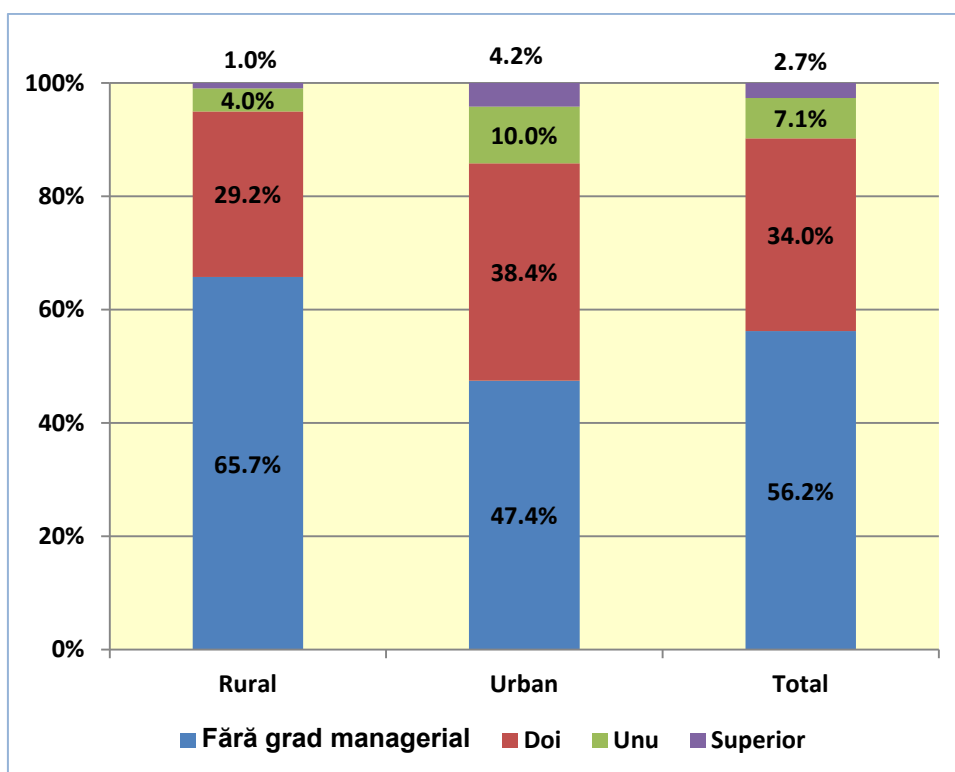
Figura 15. Distribuția liceelor după nota medie la examenului de bacalaureat și gradele didactice ale cadrelor didactice, 2014

Sursa: Agenția de Asigurare a Calității (2014) și Sistemul de cartografiere al Ministerului Educației (2013)

Conform datelor statistice referitoare la gradele manageriale ale cadrelor de conducere din licee, situația este mai rea decât în cazul gradelor didactice. Astfel, dacă în ansamblu pe țară, doar 25,5% din cadrele didactice nu dețin nici un grad didactic, în cazul cadrelor de conducere, ponderea persoanelor fără nici un grad manageriale este de 56,2%. Ca și în cazul gradelor didactice, între liceele din localitățile rurale și cele urbane există diferențe semnificative, persoanele cu grade manageriale unu și superior fiind concentrate în orașe.

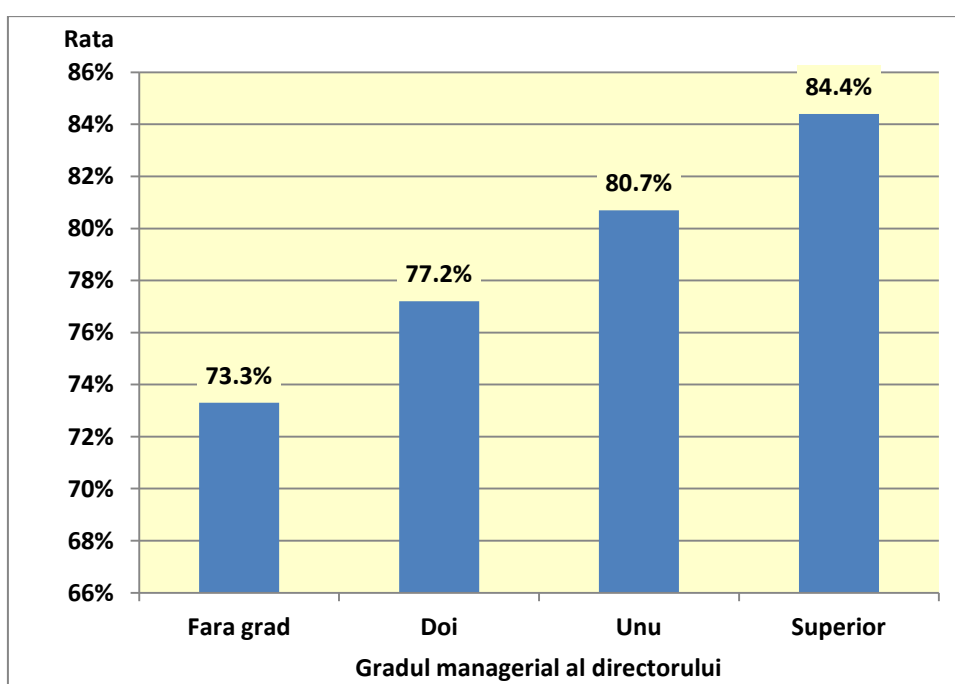
Figura 16. Distribuția cadrelor de conducere din licee după gradul managerial deținut și mediul de reședință, 2013

Sursa: Sistemul de cartografiere al Ministerului Educației, 2013

Accentuăm faptul că din punct de vedere statistic, șansele elevilor de promova bacalaureatul în cazul în care ei învață în liceele directorii cărora au grade manageriale sunt mai bune.

Figura 17. Rata de promovare a examenului de bacalaureat după gradul managerial al directorului

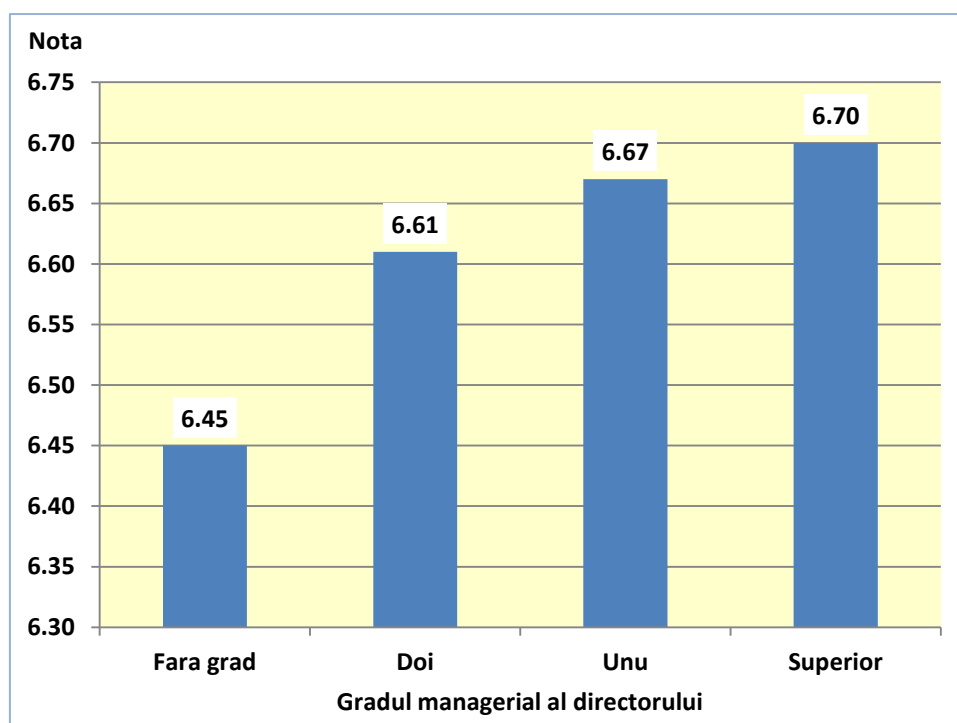

Sursa: Agenția de Asigurare a Calității (2014) și Sistemul de cartografiere al Ministerului Educației (2013)

Astfel, în cazul liceelor directorii cărora nu dețin nici un grad managerial, rata medie de promovare a examenului de bacalaureat a fost de 73,3%, pe când în cazul liceelor conduse de directori ce dețin gradul managerial superior, această rată a fost de 84,4%, adică mai mare cu circa 11 puncte procentuale.

O situație similară se atestă și în cazul notelor medii, care, în cazul directorilor cu grad managerial superior, sunt mai mari cu 0,25 de puncte.

Figura 18. Nota medie la examenul de bacalaureat după gradul managerial al directorului

Sursa: Agenția de Asigurare a Calității (2014) și Sistemul de cartografiere al Ministerului Educației (2013)

Lipsa bazei tehnico-materiale adecvate

Existența unor lacune serioase în dotarea liceelor cu echipamente didactice moderne este menționată practic de toți respondenții intervievați în cadrul studiilor sociologice. Deși conform datelor Sistemului de cartografiere al Ministerului Educației, majoritatea absolută a liceelor indică că ele dispun de cabinete și laboratoare la fizică, chimie, biologie etc., aceste date semnifică mai mult existența unor încăperi ce au denumirile în cauză, decât prezența în încăperile respective a echipamentelor propriu-zise.

Obiectiv, această afirmație este confirmată și de structura bugetelor liceelor, în care cheltuielile pentru procurări de echipamente constituie în medie pe țară doar 0,8%.

Deși mulți respondenți remarcă existența unor proiecte larg mediatizate de dotare a școlilor cu tehnică de calcul și produse-program destinate instruirii, ei subliniază și faptul că aceste

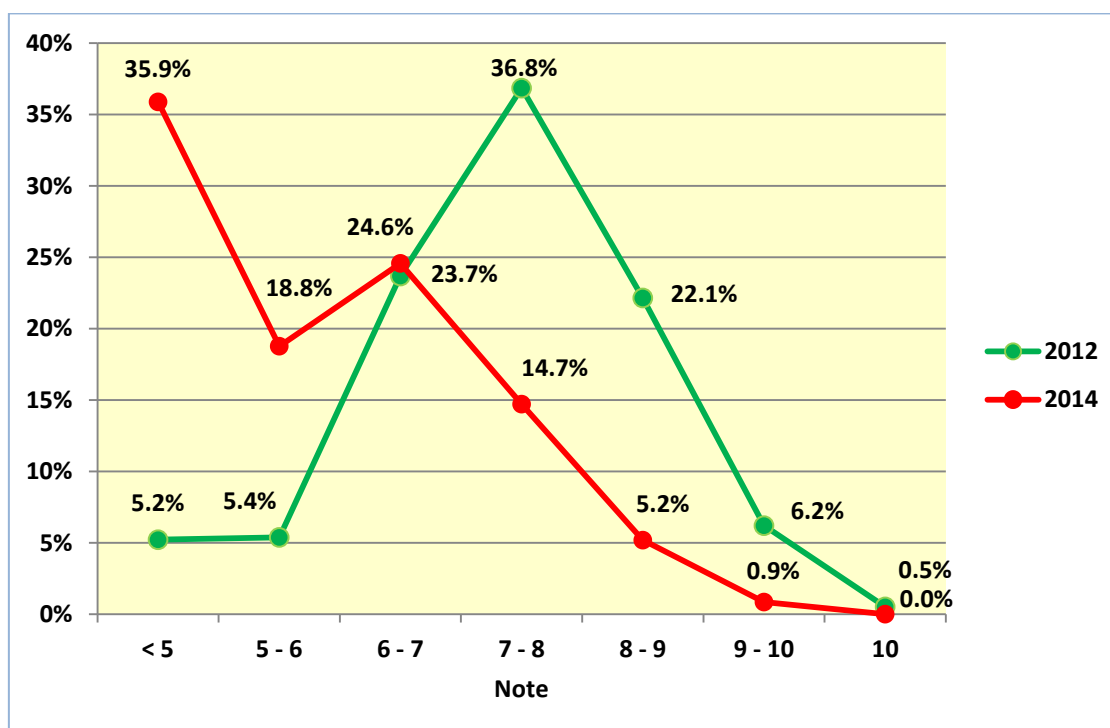
intervenții sunt punctuale și nu schimbă esențial situația în ansamblu pe întreg sectorul educației.

Efectele problemei

Elevii din învățământul liceal nu-și valorifică în volum deplin capacitățile

Absolvenții învățământului liceal nu demonstrează performanță în cadrul examenului național de certificare – bacalaureatul. Imediat cum au fost introduse metodologii obiective de evaluare, rata de promovare a scăzut semnificativ, iar în cazul celor ce au promovat examenul, notele obținute sunt joase.

Figura 19. Distribuția candidaților din licee după media la examenul de bacalaureat

Sursa: Agenția de Asigurare a Calității, 2014

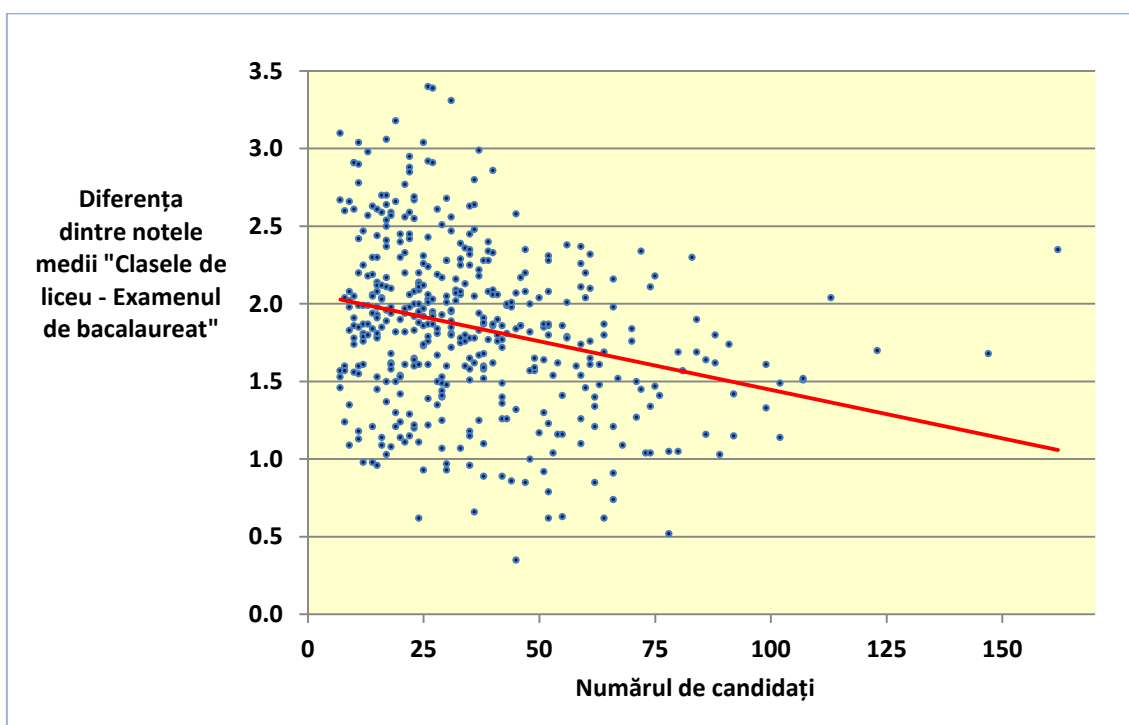
Mai grav, pe lângă faptul că notele la examenul de bacalaureat sunt cu mult mai joase decât în anii precedenți, distribuția acestora se deosebește semnificativ de cea a lui Gauss. Abaterea de la distribuția lui Gauss, gradul de apropiere de care este unanim recunoscut ca fiind un indicator de calitate a oricărui sistem de învățământ, semnifică faptul că elevii din învățământul liceal nu-și valorifică în volum deplin capacitățile.

În consecință, absolvenții învățământului liceal nu sunt pregătiți în deplină măsură pentru ași urma studiile în instituțiile de învățământ superior, o parte semnificativă din ei se încadrează în câmpul muncii fără a mai urma oricare studii de formare profesională.

Sistemul actual de învățământ liceal încurajează mistificările

Analiza datelor statistice referitoare al notele obținute de elevi pe parcursul anilor de liceu și cele obținute la examenul de bacalaureat relevă faptul că între ele există diferențe semnificative. Se întâlnesc cazuri în care nota data de cadrele didactice din liceu este mai mare cu peste trei puncte față de nota la examenul de bacalaureat.

Figura 20. Distribuția liceelor după diferența dintre notele medii "Clasele de liceu - Examenul de bacalaureat" și numărul de candidați, 2014

Sursa: Agenția de Asigurare a Calității, 2014

Din puncte de vedere statistic, diferențele între notele de liceu și cele de bacalaureat sunt mai mici în cazul liceelor cu mai mulți elevi, în cazul liceelor cu o pondere mai mare a cadrelor didactice și manageriale ce dețin, respectiv, grade didactice și manageriale.

Învățământul liceal nu este unul atractiv și motivant

Cercetările sociologice relevă faptul că o parte semnificativă din elevi s-au înrolat în licee din simplul motiv că învățământul liceal, în opinia lor, nu necesită efort. De obicei, acești respondenți nu menționează faptul că studiile liceale sunt importante pentru dezvoltarea lor profesională ulterioară și nu identifică avantajele unei alegeri potrivite a profilului de studii liceale pentru formarea profesională ce va trebui urmată după absolvirea liceului.

Faptul că instituțiile de învățământ superior admit candidații la studii indiferent de profilul urmat de ei în liceu are un efect negativ multiplicator, încurajând elevii și părinții să aleagă profilul și disciplinele "mai ușoare", mai exact, pe cele la care notele relativ mari pot fi obținute fără a depune eforturi semnificative.

Pentru mulți absolvenți de gimnazii din localitățile rurale, în special pentru cei ce provin din familii vulnerabile sau pentru cei cu rezultate modeste la învățătură, liceul local reprezintă o

alternativă comodă studiilor în instituțiile de învățământ secundar profesional, “garantând” înmatricularea ulterioară într-o instituție de învățământ superior.

Competențele absolvenților de liceu sunt sub nivelul așteptărilor învățământului superior

Deși nu există studii dedicate referitoare la nivelul de corelare a succeselor și eșecurilor studenților din instituțiile de învățământ superior cu rezultatele învățării în liceu, experții în domeniu și respondenții din rândul cadrelor didactice din universități remarcă faptul că foarte mulți tineri, în pofida faptului că sunt deținători de diplome de bacalaureat, nu au pregătirea necesară pentru a urma studiile universitare. Foarte mulți respondenți din rândul cadrelor didactice universitare menționează și faptul că unii studenți proaspăt înmatriculați afirmă că în liceu ei nu au studiat anumite discipline din simplul motiv că profesorii nu puteau preda disciplinele în cauză sau le predau alte materii.

Obiectivele politicii

Obiectivul general: Creșterea relevanței, calității și atractivității învățământului liceal.

Obiectivul specific 1. Crearea condițiilor pentru dezvoltarea capabilităților fiecărui elev.

Obiectivul specific 2. Creșterea calității studiilor liceale.

Obiectivul specific 3. Crearea condițiilor pedagogice pentru optimizarea rețelei de licee și garantarea accesului la studiile liceale în bază de merite și capacități.

Indicatori de realizare a obiectivelor politicii

Rata de promovare. Creșterea anuală a ratei de promovare a examenului de bacalaureat cu 5 puncte procentuale.

Rezultatele învățării. Creșterea anuală a notei medii la examenele de bacalaureat cu 0,2 puncte de notare.

Echitatea după mediul de reședință. Micșorarea anuală a diferențelor dintre notele medii la examenele de bacalaureat ale candidaților ce provin din mediile rural și urban cu 0,1 puncte de notare.

Echitatea după gen. Micșorarea anuală a diferențelor dintre notele medii la examenele de bacalaureat ale candidaților de genul masculin și feminin cu 0,1 puncte de notare.

Curricula ca factor-cheie în reformarea învățământului liceal

Din analiza comparată a cauzelor problemei derivă faptul decisiv (variabila independentă), care influențează atractivitatea, relevanța și calitatea învățământului liceal (variabile dependente) este curricula. Anume de modul în care este concepută și structurată curricula depinde structura instituțională a liceelor, topologia rețelelor de clase, sarcinile și solicitările cărora trebuie să le facă față elevii, cerințele față de formarea inițială și continuă a cadrelor didactice, cerințele înaintate față de calificarea resurselor umane și baza tehnico-materială.

Prin urmare, în calitate de obiect al politicii de reformare a învățământului liceal va fi curricula acestuia, mai exact, modul de structurare a materiilor ce vor fi studiate și gradul de liberare al elevilor în alegerea disciplinelor școlare.

Opțiuni de soluționare

Opțiunea 0: Status quo

Descrierea opțiunii

Opțiunea prevede neintervenția guvernării în schimbarea situației actuale din învățământul liceal. Însă, perpetuarea situației actuale nu va la creșterea relevanței, calității și accesul la studiile de toate nivelele, întrucât cauzele problemelor identificate mai sus nu vor fi înlăturate.

Pornind de la faptul că prin crearea Agenției de asigurare a calității în învățământul profesional instituțiile de învățământ superior și cele de învățământ profesional tehnic postsecundar nonterțiar vor fi supuse evaluării și acreditării, este de așteptat că ele vor îndeplini cerințele față de nivelul de pregătire al candidații la studii – absolvenții de liceu. În consecință, calitatea studiilor din învățământul liceal devine una de primă importanță. Însă, așa cum este el conceput astăzi, învățământul liceal nu ar putea spori semnificativ calitatea studiilor.

Impactul fiscal

De facto, cu excepția câtorva licee private, învățământul liceal este integral finanțat de stat. Întrucât majoritatea absolută a liceelor includ nu doar clasele liceale (10-12), dar și pe cele primare (1-5) și gimnaziale (5-9), cheltuielile pentru învățământul liceal propriu-zis nu pot fi estimate exact. Totuși, o analiză a contingentului de elevi arată că ponderea elevilor din clasele de liceu în numărul total de elevi este de circa 13,2%. Prin urmare, din cele 1714,9 milioane de lei, ce reprezintă bugetul executat al liceelor din țară în anul fiscal 2013, circa 222,9 milioane de lei ar putea fi atribuite învățământului liceal. Evident această sumă este subestimată, întrucât cheltuielile pentru un elev din învățământul liceal sunt mai mari decât pentru un elev din învățământul primar și cel gimnazial.

În condițiile păstrării situației actuale din învățământul liceal se poate afirma cu certitudine că mijloacele alocate acestui ciclu de învățământ vor fi și în continuare utilizate ineficient. Din cauza fragmentării excesive a rețelei de instituții de învățământ primar și secundar general, ponderii semnificative a claselor liceale cu un număr mic de elevi, mijloacele alocate vor fi utilizate mai mult pentru salarizarea cadrelor didactice, manageriale și auxiliare, întreținerea încăperilor și mai puțin pentru dotarea școlilor cu materiale didactice, echipamente și laboratoare.

Totodată, vor persista inegalitățile în repartizarea și utilizarea mijloacelor financiare alocate de către stat. Astfel, în anul 2013, în cazul liceelor mari cheltuielile per elev au fost chiar și de 4,3 mii lei, pe când în cazul liceelor mici ele s-au ridicat până la 16,3 mii de lei.

În prezent, numărul claselor liceale din componența instituțiilor de învățământ este cu mult mai mic decât cel al claselor primare și gimnaziale. În astfel de condiții, mijloacele financiare alocate de către stat anume învățământului liceal, mai exact, cele 20% de mijloace financiare suplimentare prevăzute de formula de finanțare pentru elevii din clasele liceale, nu ajung la destinație, ele fiind utilizate pentru învățământul de toate nivelurile.

Impactul administrativ

Păstrarea situației actuale din învățământul liceal va crea dificultăți în delegarea competențelor de configurare a rețelei de instituții de învățământ general organelor administrației publice locale de nivelul doi, profesionalizarea sistemului de evaluare în învățământ prin crearea Inspectoratului național Școlar și consolidarea capacităților Agenției de asigurare a calității, în selectarea, promovarea și stimularea cadrelor didactice și de conducere în bază de merite și performanță.

Impactul social

Odată cu implementarea metodelor de evaluare obiectivă a rezultatelor învățării ale absolvenților de licee și anularea cotelor urban-rural la admiterea în instituțiile de învățământ superior, păstrarea situației actuale din învățământul liceal ar diminua șansele absolvenților din liceele rurale de a accede la studiile superioare și profesional tehnice postsecundare nonterțiare.

Astfel, în anul 2014, rata de promovare a examenului de bacalaureat de către absolvenții liceelor rurale a fost cu 11,8 puncte procentuale mai mică decât cea a absolvenților liceelor urbane, respectiv, 64,6% și 76,4%. O situație similară se atestă și în cazul notelor medii la examenul de bacalaureat, în cazul liceelor rurale nota medii fiind 6,35, iar în cazul liceelor urbane – 6,69, diferența constituind 0,34 de puncte.

Evident, întrucât admiterea în instituțiile de învățământ superior se face în baza notelor luate de absolvenții de licee la examenul de bacalaureat, în lipsa cotelor urban-rural, absolvenții liceelor rurale au mai puține șanse de a accede în învățământul superior, în special la specialitățile considerate de mulți candidați la studiile superioare și de către părinții acestora ca fiind “de prestigiu”. De exemplu, în cazul admiterii 2013, nota minimă pentru a putea fi înmatriculat în bază de buget a fost⁵: la Medicină – 8,54; la Drept – 7,83; la Științele economice – 5,88; la Educația și formarea profesorilor – 5,05.

Impactul economic

Investiția statului în învățământul liceal este substanțială, însă efectul scontat este sub așteptări. O parte semnificativă din absolvenții de licee nu promovează examenul de bacalaureat, altă parte din absolvenți se încadrează în câmpul muncii fără a avea o pregătire profesională.

⁵ Rezultatele Admiterii 2013. Rapoartele prezentate de către instituțiile de învățământ superior Ministerului Educației, 2014.

Avantaje

Majoritatea elevilor își fac studiile în localitățile de baștină. Cadrele didactice, cele de conducere și cele auxiliare își păstrează locurile de muncă. În ansamblu, beneficiarii direcți și indirecti ai serviciilor educaționale se află într-o zonă de confort social.

Comunitățile, în special cele mici, se consideră avantajate atunci când instituțiile de învățământ din localitățile în cauză poartă denumire de liceu și privesc cu optimism în viitor.

Riscuri

Menținerea situației actuale din învățământul liceal va duce și în continuare la diminuarea calității și relevanței studiilor liceale și va contribui la persistența problemelor existente în sectorul educației.

Opțiunea 1: Integrarea disciplinelor școlare

Descrierea opțiunii

Disciplinele școlare existente în planurile-cadru în vigoare vor fi integrate, pornind de la specificul profilului.

Impactul fiscal

Costuri ridicate, necesare pentru revizuirea întregului sistem educațional pe toate componentele sale – curriculum, asigurarea didactico-informațională, sistemul de formare inițială și continuă a cadrelor didactice.

Impactul administrativ

Opțiunea poate fi implementată doar într-o perioadă lungă de timp prin mobilizarea unor resurse umane și financiare majore.

Se va cere schimbarea planului de învățământ nu doar la nivel liceal, dar și la cel gimnazial. De asemenea, se va cere modificarea planurilor de studii în instituțiile de învățământ superior și cele de învățământ profesional postsecundar nonterțiar.

Impactul social

Absolvenții specialităților pedagogice vor avea mai multe posibilități de a angajare în instituțiile de învățământ, întrucât normele didactice nu vor mai fi fragmentate pe numeroase discipline școlare existente.

O bună parte din cadrele didactice, pregătite conform conceptului în vigoare al învățământului liceal, vor trebui să urmeze din nou studiile de formare inițială în domeniul pedagogiei.

Impactul economic

Utilizarea mai eficientă a mijloacelor financiare alocate pentru pregătirea cadrelor didactice.

Reducerea numărului de discipline școlare va duce la micșorarea numărului de specialități foarte înguste din domeniul pedagogiei și, în consecință, la comasarea catedrelor mici din instituțiile de învățământ superior și profesional tehnic postsecundar nonterțiar.

Creșterea cotei absolvenților de liceu ce vor opta pentru continuarea studiilor în învățământul secundar profesional, fapt ce ar contribui la îmbunătățirea situației pe piața muncii.

Avantaje

Păstrarea caracterului unitar al învățământului liceal.

Indiferent de mediul geografic în care se află, fiecare liceu oferă aceeași gamă de servicii educaționale. Majoritatea elevilor își vor face studiile în localitățile de baștină.

Se creează condiții favorabile pentru păstrarea liceelor cu un număr relativ mic de elevi.

Organizarea procesului educațional în baza integrării disciplinelor conduce la apropierea școlii de viața reală.

Accentul se va pune pe formarea unor competente, atitudini și valori transversale și transferabile, utile pentru dezvoltarea personală și socială a elevilor.

Integrarea disciplinelor școlare evita izolarea lor tradițională, elevul va învăța materiile școlare pornind de la experiența lui de viață și de la cunoștințele pe care deja și le-a însușit.

Se creează posibilitatea instituirii unui sistem eficient și eficace de formare a competențelor elevilor, clar cuantificabil și bazat pe credite.

Riscuri

Diminuarea nivelului de pregătire fundamentală a absolvenților de licee, scăderea numărului de viitori candidați la studiile superioare ce ar dori să urmeze o carieră în domeniile științifice și de noi tehnologii.

Rezistența mare ce va fi opusă la nivel de sistem (conceptorii de curriculum, autorii de manuale, editurile, sistemul de formare inițială și continuă a cadrelor didactice, conducătorii de licee, cadrele didactice specializate pe disciplinele școlare existente).

Uniformizarea liceelor va diminua spiritul de competiție și îngreuna specializarea acestora.

Opțiunea 2: Organizarea disciplinelor școlare după funcția de pregătire

Descrierea opțiunii

În curricula învățământului liceal, disciplinele școlare vor fi organizate în următoarele trei componente:

- 1) componenta de pregătire fundamentală;
- 2) componenta de dezvoltare generală;
- 3) componenta de orientare pentru viitoarea profesie.

Componenta de pregătire fundamentală va include disciplinele de bază, specifice profilului, ele fiind obligatorii. În planul-cadru, ponderea acestor discipline va fi de 50%.

Componenta de dezvoltare generală va include disciplinele școlare, complementare profilului de pregătire fundamentală. Elevul va fi obligat să aleagă din disciplinele acestei componente

două - trei din ele. Ponderea disciplinelor alese în totalul disciplinelor studiate de elev va fi de 25%.

Componenta de orientare pentru viitoarea profesie va include disciplinele școlare necesare pentru instruirea profesională ulterioară în instituțiile de învățământ superior sau profesional tehnic postsecundar nonterțiar. Elevul va fi obligat să aleagă din disciplinele acestei componente două - trei din ele. Ponderea disciplinelor alese în totalul disciplinelor studiate de elev va fi de 25%.

Impactul fiscal

Cheltuieli pentru formarea cadrelor manageriale (raionale și instituționale) în domeniul gestionării noului plan de învățământ și noilor curricula.

Cheltuieli pentru crearea/ modernizarea/ adaptarea bazei material-didactice la necesitățile instruirii în baza noii organizări a curriculei.

Reducerea dublărilor unor conținuturi (liceu – colegiu – universitate) ar putea duce la utilizarea mai eficientă a resurselor la nivel de sistem.

Sunt necesare investiții financiare și materiale suplimentare, în special pentru disciplinele cu caracter experimental.

Impactul administrativ

Actualizarea procedurilor de management educațional: configurarea rețelelor de clase, repartizarea sarcinilor didactice, tarificarea cadrelor didactice și de conducere.

Se va cere stabilirea metodologiei de elaborare și de selectare a disciplinelor opționale, care trebuie să țină cont de interesele elevilor, de resursele umane și materiale disponibile ale școlii etc.

Se va cere crearea grupurilor de autori pentru elaborarea curriculumului disciplinelor opționale și a ghidurilor de implementare.

Va fi necesară actualizarea conținutului și metodologiei de formare inițială și continuă a cadrelor didactice.

Impactul social

Asigurarea material-didactică a unor discipline opționale ar putea fi realizată cu sprijinul resurselor agenților economici locali, asigurându-se astfel o mai bună conexiune cu cerințele pieței muncii.

Situația economică precară a unor localități rurale, lipsa resurselor financiare va reduce domeniul disciplinelor opționale ce va pune absolvenții liceelor în situații de inegalitate a șanselor.

Impactul economic

Racordarea ofertei educaționale la necesitățile de perspectivă ale mediului de afaceri.

Creșterea cotei absolvenților de liceu ce vor opta pentru cariere profesionale în domeniile științifice și de noi tehnologii.

Avantaje

Creșterea nivelului de pregătire fundamentală a absolvenților de licee care optează pentru o carieră profesională domeniile științifice și de noi tehnologii.

Creșterea atractivității învățământului liceal, întrucât el va orientat spre dorințele elevilor și necesitățile lor de pregătire profesională ulterioară.

Diversificarea învățământului liceal. Organizarea disciplinelor școlare pe componente oferă posibilități de adaptare a ofertei de învățare la specificul local, centrarea procesului de predare-învățare-evaluare pe nevoile și interesele elevului și trecerea de la "o școală pentru toți" la "o școală pentru fiecare".

Se creează condiții pentru manifestarea și dezvoltarea creativității la nivelul practicii școlare.

Corpul profesoral-didactic are posibilitatea să conceapă obiectivele și conținuturile, să coreleze oferta școlii cu dorințele copiilor.

Disciplinele opționale din componentele de dezvoltare generală și de orientare pentru viitoarea profesie pot deveni o punte sigură de conexiune și continuitate între învățământul liceal și cel superior. Se creează premise de conexiune mai puternică între învățământul liceal, cel superior și profesional tehnic postsecundar nonterțiar în domeniul curricular prin asigurarea continuității, partajare de conținuturi, excluderea redundanței.

Creșterea ponderii disciplinelor opționale și extinderea listei acestora va permite elevului să-și construiască un profil de învățare orientat spre viitoarea carieră profesională.

Elevilor le se oferă posibilități de ași construi trasee particulare de învățare conform talentelor, intereselor și nevoilor, de formare a propriului sistem de atitudini și valori, de motivare pentru învățarea și participarea activă la propria formare. Utilizarea mai eficientă a resurselor prin concentrarea eforturilor personale, a timpului și capacităților individuale asupra studierii disciplinelor de orientare spre viitoarea profesie.

Apar premise pentru a adapta oferta educațională a școlii la contextul local și regional.

Crește libertatea de acțiune a profesorului în vederea îmbunătățirii rezultatelor învățării.

Liceul își poate construi o identitate proprie.

Disciplinele opționale se pot proiecta într-un cadru mono-disciplinar, la nivelul unei arii curriculare, pentru unul sau mai mulți ani școlari, fapt ce va oferi o varietate și flexibilitate mai mare.

Disciplinele opționale reprezintă pentru cadrele didactice adevărate provocări, care vor orienta profesorii spre creșterea nivelului de pregătire profesională, ameliorarea calității și creșterea gradului de responsabilitate.

Disciplinele opționale pot deveni puncte tari în oferta curriculară a școlii, importante pentru alegerea de către elevi și părinți a unei instituții în cauză.

Riscuri

Fragmentarea excesivă a învățământului liceal.

Specializarea excesivă a profilului de instruire, selectarea eventual greșită de către elev și de părinții acestuia a profilului ar putea să-i reducă în viitor șansele de a accede la anumite specialități din învățământul superior și cel profesional tehnic postsecundar nonterțiar.

Situația demografică a mai multor localități, în special a celor rurale, nu va permite crearea liceelor în care ar fi posibilă predarea întregii game de discipline dorite de elevi, fapt ce le-ar limita opțiunile.

Disciplinele opționale ar putea servi motiv pentru completarea normelor didactice în folosul școlii, dar în detrimentul opțiunilor elevului.

Fragmentarea excesivă a opțiunilor elevilor și părinților privind alegerea disciplinelor școlare opționale, fapt ce va duce la conflicte în rândul cadrelor didactice și al părinților.

Dificultăți în asigurarea liceelor cu cadre didactice specializate în disciplinele de orientare profesională, în special, în mediul rural. În instituțiile de învățământ cu puțini elevi, cadrele didactice vor fi nevoite să predea mai multe discipline, unele din ele fiind noi, fapt ce va duce la scăderea calității instruirii și va reduce șansele tinerilor de a accede profesională reușită.

Costurile suplimentare ar putea să reducă accesul la studiile liceale a copiilor ce provin din familii vulnerabile.

Dotarea materială neadecvată a școlilor, insuficiența resurselor financiare, lipsa unui sistem de motivare a cadrelor didactice ar putea încetini implementarea opțiunii.

Rezultatele consultărilor publice

Consultările publice au fost organizate în două etape:

- 1) identificarea opțiunilor de politică;
- 2) consultarea propriu-zisă a opțiunilor identificate.

La prima etapă, pentru consultări au fost propuse următoarele formulări de opțiuni:

- (0) Status quo.
- (1) Constituirea mai multor profiluri.
- (2) Rămân profilurile și disciplinele existente, însă unele teme vor fi opționale.
- (3) Rămân profilurile existente, însă unele discipline vor fi integrate.
- (4) Rămân profilurile și disciplinele existente, însă unele discipline vor fi opționale.

Opiniile participanților referitoare la formulările de opțiuni sunt prezentate în tabelul ce urmează.

Tabelul 1. Rezultatele consultărilor publice: Formularea opțiunilor de politică educațională

	Studiu sociologic calitativ	Forumul Național al Cadrelor Didactice	Masa Rotundă	Dezbateri Publice, Chișinău
(0) Status quo	2%	0%	0%	5%

	Studiu sociologic calitativ	Forumul Național al Cadrelor Didactice	Masa Rotundă	Dezbateri Publice, Chișinău
(1) Constituirea mai multor profiluri	38%	70%	12%	61%
(2) Rămân profilurile și disciplinele existente, însă unele teme vor fi opționale	26%	0%	10%	8%
(3) Rămân profilurile existente, însă unele discipline vor fi integrate	19%	50%	12%	3%
(4) Rămân profilurile și disciplinele existente, însă unele discipline vor fi opționale	16%	80%	59%	75%

În rezultatul analizei opiniilor exprimate în cadrul primei etape de consultări, Grupul de lucru a propus pentru consultările ulterioare următoarele opțiuni de politică educațională:

- (0) Status quo.
- (1) Integrarea disciplinelor școlare
- (2) Organizarea disciplinelor școlare după funcția de pregătire.

Tabelul 2. Rezultatele consultărilor publice: Identificarea opțiunii recomandate de politică educațională

	(0) Status quo	(1) Integrarea disciplinelor școlare	(2) Organizarea disciplinelor școlare după funcția de pregătire
Xxxxxxxx			
Xxxxxxxx			

Opțiunea recomandată

Reconceptualizarea curriculei prin organizarea disciplinelor școlare după funcția de pregătire.

Anexă. Lista activităților de consultare publică a opțiunilor de politică

Nr.	Activitatea	Metoda și grupurile-țintă
1.	Studiu sociologic calitativ, Mai - August, 2014	Discuții în grup și interviuri aprofundate, elevi, părinți, cadre didactice și manageriale, reprezentanți ai APL, reprezentanți ai mediului de afaceri
2.	Forumul Național al Cadrelor Didactice, 10.10.2014	Atelier de lucru, cadre didactice și conducători ai instituțiilor de învățământ general
3.	Masa Rotundă, 25.11.2014	Discuții, administrarea chestionarului. Cadre didactice și conducători ai instituțiilor de învățământ general, secundar profesional și mediu de specialitate, superior, părinți
4.	Dezbateri Publice, 27.11.2014	Dezbateri, administrarea chestionarului. Conducători ai instituțiilor de învățământ general din Chișinău
5.		